

vrijdag

03.04.2015

20.00 Kamermuziekzaal

19.15 Inleiding door

Arne Herman

Lisa Shklyaver & Jos van Immerseel

La clarinette française

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Jos van Immerseel (BE) studeerde piano (Eugène Traey), orgel (Flor Peeters), zang (Lucie Frateur) en orkestdirectie (Daniel Sternefeld) en verdiepte zich als autodidact in organologie, retoriek en de historische pianoforte. Deze interesses leidden hem naar de oude muziek, de oprichting van een eigen ensemble (Collegium Musicum, 1964-1968), klavecimbelstudies bij Kenneth Gilbert en een overwinning in het eerste klavecimbelconcours van Parijs (1973). Vandaag geniet hij wereldwijd erkenning als solist en kamermusicus en is hij te horen op de belangrijkste internationale concertpodia. Parallel maakte van Immerseel carrière als dirigent, sinds 1987 van geesteskind Anima Eterna Brugge. Hij is ook actief als docent aan muziekinstituten overal ter wereld en leidt masterclasses van Weimar tot Fukuoka. Ankerpunten zijn het Brugse Concertgebouw – waar hij met Anima Eterna Brugge in residentie is sinds 2003 –, BOZAR en de Opéra de Dijon, waaraan het orkest als ‘ensemble associé’ is gelieerd. Hij is ten slotte ook verzamelaar: overtuigd dat de instrumenten die een componist heeft gekend de sleutel zijn tot een correcte voordracht, bouwde hij een collectie historische klavieren uit. Zij brengen hem tot bij de componist en zijn muziek: een noodzakelijk en compromisloos uitgangspunt.

Lisa Shklyaver (RU) kreeg op haar vierde haar eerste pianolessen van haar vader. Als elfjarige studeerde ze al klarinet bij haar grootvader, een solo-klarinetist in het Symfonieorkest van Khabarovsk. Een jaar later trad zij voor het eerst op met orkest in Webers *Concertino*. In 2006 rondde zij haar studies af aan het Rimsky-Korsakov-Conservatorium in Sint-Petersburg. Ze specialiseerde zich aan de Musikhochschule van Karlsruhe en aan de Hochschule für Musik in Trossingen. Lisa Shklyaver speelt in verschillende orkesten zoals Anima Eterna Brugge, Elbipolis Hamburg, Concerto Brandenburg en L’arpa festante München. In kamermuziekverband speelt zij onder andere met Jos van Immerseel, Anton Steck, Nicholas Daniel en Akio Koyama. Zij werkte met de componisten Marton Illés en Sydney Corbett. Haar repertoire reikt van de vroegste klarinetmuziek tot de hedendaagse muziek.

kleppen (de ringetjes die ook nu nog gangbaar zijn) en de viltjes die vocht onder de kleppen wegnemen en zo zorgen voor extra stabiliteit. In de loop der decennia werd verder geëxperimenteerd met het materiaal voor mondstukken: porselein, glas, ivoor, marmer, metaal, tot vaak plexiglas nu. Later raakte de ontwikkeling in een stroomversnelling met de introductie van het Boehm-fluitkleppensysteem op de klarinet.

met dank aan Lisa Shklyaver

Uitvoerders en programma

Lisa Shklyaver: klarinet, Dolnet Lefevre & Pigis, ca.1930
Jos van Immerseel: piano, Carl Bechstein, eind 19e eeuw

—

Claude Debussy (1862-1918)
Première rhapsodie (1909-10)

Claude Debussy
Images ‘oubliées’ (1894)
- Lent (mélancolique et doux)
- Sarabande
- Quelques aspects de 'Nous n'irons plus au bois parce qu'il fait un temps insupportable'

André Bloch (1873-1960)
Denneriana (1938)

Darius Milhaud (1892-1974)
Scaramouche voor klarinet en piano, opus 165b (1937)
- Vif
- Modéré
- Brasileira (mouvement de samba)

— *pauze* —

Camille Saint-Saëns (1835-1921)
Sonate, opus 167 (1921)
- Allegretto
- Allegro animato
- Lento
- Allegro molto, Allegretto

Gabriel Pierné (1863-1937)
Canzonetta, opus 19 (1888)

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

La clarinette française

De muziek van het late 19e- en vroege 20e-eeuwse Frankrijk pendelde tussen experiment en traditie. Hoewel concrete invullingen haast alle kanten opgingen, lijken enkele kenmerken universeel: nergens klonk de muziek zo geraffineerd, helder en fijnzinnig. Daarom werd de klarinet, dankzij haar rijk palet aan klankkleuren en dynamiek, een van de meest geliefde instrumenten onder Franse componisten.

De nabijheid van Duitsland, waar de romantiek op haar hevigst klonk, maakte dat een echte Franse romantische stijl wat op zich liet wachten. Het was Hector Berlioz (1803-1869) die zijn land halverwege de 19e eeuw een eigen klankdroom verschaftte: de rijke klankfinesse die men vandaag met de Franse (post-)romantiek associeert, is grotendeels aan zijn pionierswerk te danken. Toch werden Berlioz' inspanningen lange tijd genegeerd, en kon pas de volgende generatie componisten de Franse muziek echt van een eigen identiteit voorzien. Aan het einde van de 19e eeuw tekenden enkele Franse componisten verzet aan tegen de snel evoluerende en Duits-getinte romantische stijl, met een overwicht van de opera en de symfonie. Saint-Saëns, Franck en Gounod stonden aan de wieg van de in 1871 gestichte Société Nationale de Musique, die een heropflakking inleidde van de Franse muziek in een eerder traditionele maar niettemin herkenbaar Franse schrijfstijl, melodius en kleurrijk, die voelbaar was tot diep in de 20e eeuw.

In vele opzichten kan **Camille Saint-Saëns** de vader van de laatromantische Franse muziek genoemd worden. Hij had zijn eigen stijl de 'Ars Gallica' gedoopt, verwijzend naar de intuïtieve en heldere schrijfstijl die hij ook in de Franse volksmuziek herkende.

Zijn *Sonate*, opus 167, geschreven tijdens zijn laatste levensjaar, bevestigt zijn voorkeur voor melodische bevattelijkheid en lichtvoetigheid. De uitgesproken cantabile-kwaliteiten van de klarinet verlenen een uiterst lyrisch karakter aan het werk, zonder de 'hinder' van al te veel harmonische drukdoenerij. Saint-Saëns' keuze voor een sonate in vier delen in plaats van de inmiddels meer gebruikelijke drie delen, is eveneens een symptoom van zijn vastberaden classicisme.

Parallel met deze eerder behoudsgezinde stroming, deelden enkele Franse componisten het verlangen om de grenzen van de tonaliteit op hun spankracht te testen. Dankzij hun experimenten met dromerige melodieën, alternatieve harmonie en uiterst precieze orkestratie dreven zij het belang dat Berlioz al had gehecht aan klankkleuren, op de spits. **Claude Debussy** was de voortrekker van deze zogenaamde impressionisten. De verstrooiende klankmeditaties van zijn *Images oubliées* (1894) voor piano roepen een sensuele sfeer op van een haast picturaal karakter. Ook zijn *Première rhapsodie*, geschreven als toelatingsproef voor klarinetstudenten aan het Conservatorium van Parijs, bevat zowat al zijn typische kenmerken in miniatuurvorm. Door niet te beantwoorden aan het verwachtingspatroon van traditionelere en strikt tonale werken, weet Debussy een uiterst fijngevoelig en ongedwongen klankbeeld te scheppen, zonder evenwel een noodzakelijk gevoel van thematisch houvast overboord te gooien. De zwevende melodieën die het werk openen, kabbelen als grafische curves voort naar een scherzando-deel dat opbouwt naar een uitbundig slot. Niet toevallig glunderde Debussy na de première van zijn werk: 'zonder twijfel een van de meest verrukkelijke stukken die ik ooit heb geschreven'.

Gabriel Pierné behoort tot die componisten die de grote muzikale experimenten aan zich lieten voorbijgaan. Beïnvloed door de *Ars Gallica* van Saint-Saëns toont Pierné zich een door en door Franse componist: charmant, humoristisch en ongeunsteld. Voor zijn bevallige *Canzonetta* ontleende hij niettemin enkele ritmes en melodische curiositeiten aan de Spaanse volksmuziek. Ook **André Bloch** bleef trouw aan de traditie-georiënteerde stroming van Saint-Saëns. In de uitgebreide cadensen van zijn bravourestuk *Denneriana* uit 1938 spreidt hij alle technische mogelijkheden van de klarinet tentoon.

De terugkeer naar een begrijpelijke muzikale taal die Pierné en Bloch impliciet hadden aangekondigd, stelde in de *Groupe des Six*, een hechte kliek van zes Franse componisten (Milhaud, Poulenc, Honegger, Auric, Durey en Tailleferre) die zich onder mentorschap van Jean Cocteau afzetten tegen de experimenteerzucht van hun tijdgenoten. Zonder enige esthetische pretentie en zonder opdringerige intellectuele onderbouw componeerde de *Group des Six* op een licht verteerbare manier, zonder af te glijden in oppervlakkigheid. Lijken zij in eerste instantie de erfgenamen van Saint-Saëns, dan bewijst de praktijk het tegendeel. Afkerig van dwingende structuren als de sonatevorm, ging hun voorkeur uit naar karakterstukken in vrijere vormen. Tegelijk getuigt hun muziek van een soort eclecticisme: om hun expressiekracht te maximaliseren, betrokken de componisten van de *Groupe des Six* allerhande externe invloeden in hun muziek, waaronder exotische ingrediënten en jazz. Zo droegen ook zij bij tot het moderniseren van het muzikaal materiaal in de eerste helft van de 20e eeuw.

De enorme compositorische output van **Darius Milhaud** behelst werken in alle

mogelijke genres, gaande van enkele diep-ernstige opera's tot vrolijke karakterstukken. Zijn bekende *Scaramouche* behoort overtuigend tot de tweede soort. De populariteit van *Scaramouche* laat zich verklaren door de optimistische speelvreugde die het werk uitstraalt: de melodische flair en ritmische kwinkslagen waarvan het openingsdeel bol staat, komen volledig tot hun recht op een soepel instrument als de klarinet. Het gracieuze middendeel is een bedaard vraag- en antwoordspel tussen solist en begeleider dat tegenwicht vindt in het opzweepende derde deel. De gesyncopeerde ritmiek die hier en daar opduikt, laat een duidelijke invloed blijken van de Braziliaanse volksmuziek.

Ook **Francis Poulenc** weet relatief eenvoudig melodiewerk te verzoenen met muzikale vindingrijkheid. Dat illustreert zijn driedelige *Sonate voor klarinet en piano*, opus 184 uit 1962. De hoekdelen klinken uiterst pittig en wemelen van inventieve motiefjes, die Poulenc ondanks zijn grote melodische originaliteit sterk in lengte beperkt. De directheid van het werk sluit de mogelijkheid van intieme momenten echter niet uit, wat onweerlegbaar blijkt uit het melancholische middendeel. Net als zijn wegbereiders wist Poulenc een muzikale breuklijn te overbruggen met een bezieling die hem, elk vermeend traditionalisme ten spijt, in het hart van het Franse modernisme plaatste.

Arne Herman

Reclame voor de klarinet

Het verschil tussen een vroeg 18e-eeuwse klarinet gebouwd door Jacob Denner (1685-1735) en een 19e-eeuwse voorzien van een aangepast Boehmsysteem (het resultaat van een samenwerking tussen Hyacinthe Eléonore Klosé, leraar aan het Parijse conservatorium, en de Franse bouwer Louis-August Buffet, voor het eerst toegepast in 1843) of een klarinet van omstreeks 1930, voorzien van allerlei toevoegingen en verfijningen door onder meer de Belgische bouwer Adolphe Sax, is hemelsbreed. Niet alleen het aantal kleppen en dies meer of de gebruikte houtsoorten – omstreeks 1930 werd vooral in Frankrijk zelfs reclame gemaakt voor metalen klarinetten – veranderden in die tijdperiode. Ook het aantal soorten (A-, Bes-, C-, D-, Es-

en As-klarinetten) en het gebruik in allerlei ensembles zoals het orkest, de harmonie, de fanfare, in kamermuziek en/of solistisch, kende een enorme uitbreiding, net als het aantal bouwers. Frankrijk bijvoorbeeld beleefde tijdens het interbellum een ware tsunami aan bouwers (én verkopers) van klarinetten en meestal ook saxofoons, soms ook van fluiten, trompetten ... Sommigen specialiseerden zich enkel in het produceren van onderdelen zoals mondstukken of rieten. De hier afgebeelde advertenties (afkomstig uit *Musique et Instruments*, juli 1928) geven een idee van deze veelheid.

Johan Huys

MANUFACTURE D'INSTRUMENTS DE MUSIQUE
Maison fondée en 1827 — Établissements ROBERT SIOUR et Cie

COMMISSION EXPORTATION

ROBERT SIOUR
LA COUTURE-BOUSSEY (Eure)
Téléphone 1

R. SIOUR et E. BEAUGNIER
Rue Pasteur à MANTES (Seine-et-Oise) Téléphone 416
Bureaux à PARIS, 118, Boulevard Voltaire (X^{IV})

Instruments à Vent en Bois et en Métal
Fabrication Artistique et Supérieure

**CLARINETTES — FLUTES
PETITES FLUTES — HAUTBOIS**
Cors Anglais — Bassons — Flageolets — Musettes et Accessoires

Saxophones Ordinaires et Perfectionnés
avec Boses étirés ou soudés

Fabrication spéciale de Clarinettes tout en Métal
Système BOEHM et Ordinaire

MANUFACTURE D'ANCHES
pour Clarinette, Saxophone, Hautbois
Basses, Contrabasses et Trombones
Basses de Fagot à B-Matras-ner-Bar
(7 ans)

ROBERTS GOUGEONS
pour Clarinette, Cor Anglais
Basson, Contrabasse, etc.

Martinettes (Alcornoque) JACOT
du Commerce de Paris

Saxophone
de la Société
des Clarinettes de
Couture

FOURNISSEUR
de la Capitale, des Régiments
et des Armées de l'Étranger

L. a C. JACOT
76, 78, Rue Denis - Paris
COLOMBES-LES-VALLEES (SEINE)

MANUFACTURE DE CLARINETTES SYSTÈME BOEHM — Commission - Exportation

A. LÉFÈVRES

Anches, Couvre-becs, Tampons, Ligatures, Becs ébène et ébonite pour Clarinettes et Saxophones avec table rectifiée

Albert LÉFÈVRES

Usine électrique: LA COUTURE-BOUSSEY (Eure)

Registre de Commerce 5196

MANUFACTURE D'INSTRUMENTS DE MUSIQUE FONDÉE EN 1760

Registre de Commerce
Eure N° 5409

Ancienne Maison **LAUBÉ**

Louis GARRY, Succ^r LA COUTURE-BOUSSEY
(EURE)

Chèques postaux:
Paris 89-191

Téléphone
N° 2
La Couture-
Boussey

**CLARINETTES de tous systèmes
FLUTES en bois et en métal
HAUTBOIS, COR ANGLAIS
BASSONS, FIFRES
ACCESSOIRES**

RÉCOMPENSES AUX EXPOSITIONS
Paris 1839, Paris 1844, Paris 1855, Paris 1878, Paris 1900
Moscou 1891, Brest 1901, Lille 1902, Cherbourg 1905
Amiens 1906, etc.

**FOURNISSEUR DES ARMÉES
FRANÇAISE ET ÉTRANGÈRES**

Catalogue
Franco

Société Charles CHEDEVILLE **ANCHES**

R. C. Evreux 7322 **Albert LELANDAIS & Cie** **BECS**

Société à responsabilité limitée : Capital : 740.000 francs

LA COUTURE-BOUSSEY (Eure)

**BeCS à Table
A R G E N T**

COUVRE-BECS
TAMPONS

(Brevetés S. G. D. G.)

Ateliers { Charles CHEDEVILLE, à La Couture-Boussey (Eure)
Albert LELANDAIS, à Iory-la-Bataille (Eure)

MANUFACTURE GÉNÉRALE D'INSTRUMENTS DE MUSIQUE ET D'ANCHES

Auguste Buffet **COMMISSION
EXPORTATION**

USINE à LA COUTURE-BOUSSEY (Eure)

Création
1928

Clarinette métal

LA SEULE CLARINETTE MÉTAL
QUI DONNE L'ASPECT DU BOIS

Clarinettes bois
Clarinettes métal
Flûtes

AUGUSTE
BUFFET
PARIS
Marque déposée

Steven Isserlis © Kevin Davis

vr 08.05 — zo 10.05.15

Domein Steven Isserlis

In het tjokvolle Domein Steven Isserlis staat Schumann centraal, een componist wiens late werk gloeit met een 'gevaarlijke glans'. Verwacht u aan een Soirée Schumann met Kurt Van Eeghem, gepassioneerde uitvoeringen door de Filharmonie met Philippe Herreweghe, een solorecital én een familievoorstelling. Maak kennis met een energiek, eclecticisch en enthousiast cellist.

Femke Gyselinck © De Bijloke

za 30.05.15 / 20.00 / Kamermuziekzaal
Hathor Consort & Femke Gyselinck / The Seven Tears of John Dowland
Dowlands *Lachrimae*-pavane groeide uit tot het lijflied van 17e-eeuws Engeland. De melodie en karakteristieke baslijn inspireerden in 1604 een reeks van zeven melancholische variaties. In 2012 voorzag Femke Gyselinck deze klassieker al van een choreografie, Annelies Van Parys schrijft binnen dit raamwerk nieuwe muziek.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 17 ZAND 34 BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de geëevren provincie

BRUGGE

FLUXYS

DeMorgen.

Knack

Klara

GOBRA
be

FOCUS|WTV